

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ СТРОКІВ ПРИ ВИКОНАННІ РІШЕНЬ СУДІВ У НЕМАЙНОВИХ СПОРАХ

БОНДАР Ірина Вадимівна - кандидат юридичних наук, асистент кафедри виконавчого та нотаріального процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УДК: 347.92

В статті освещаются теоретические и практические аспекты соблюдения государственным исполнителем сроков при исполнении решений судов в неимущественных спорах. Раскрывается порядок оповещения субъектов исполнительного производства. Анализируются вопросы о предоставлении реального и разумного срока для добровольного исполнения судебных решений.

Ключові слова: виконавче провадження, виконання рішень судів в немайнових спорах, сповіщення суб'єктів виконавчого провадження, надання строку для добровільного виконання постанови державного виконавця.

При зверненні до суду за захистом своїх немайнових прав головною метою є не прийняття судом рішення на користь позивача, а безпосереднє виконання цього рішення, тобто особисте вчинення певних дій або утримання від їх вчинення відповідачем. Адже винесення судового рішення ще не гарантує його швидкого та беззаперечного виконання боржником. Саме виконавче провадження забезпечує фактичне виконання судових рішень та рішень інших органів.

Виконавчим провадженням поновлюються майнові та особисті немайнові права громадян та юридичних осіб шляхом застосування процесуальних засобів і способів примусу до осіб, які не виконали свої обов'язки у сфері матеріальних правовідносин добровільно [1, с.19].

Незважаючи на те, що проблеми виконавчого провадження в Україні дослі-

джували такі науковці, як Білоусов Ю.В., Ігонін Р.В., Фурса С.Я., Фурса Є.І., Щербак С.В. та багато інших вчених, у наукових працях розкриваються особливості здійснення виконавчого провадження, але, на жаль, мало уваги приділялося саме питанню дотримання строків виконання рішень немайнового характеру.

Виконання судових рішень завжди відбувається з дотриманням строків та порядку здійснення дій державним виконавцем та іншими суб'єктами виконавчого провадження.

Строки виконання рішень по немайнових спорах істотно відрізняється від виконання рішень майнового характеру.

Стаття 30 Закону України "Про виконавче провадження" зазначає, що державний виконавець зобов'язаний провести виконавчі дії з виконання рішення немайнового характеру у двомісячний строк з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження. Цей строк є скороченим по відношенню до встановленого строку щодо рішень майнового характеру – 6 місяців. Звичайно, цей строк здійснення виконавчого провадження не включає час відкладення провадження виконавчих дій або зупинення виконавчого провадження.

Порядок виконання рішень, за якими боржник зобов'язаний особисто вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення передбачений главою 7 Закону України "Про виконавче провадження"[2].

Згідно зі статтею 25 Закону України “Про виконавче провадження” державний виконавець зобов’язаний прийняти до виконання виконавчий документ і відкрити виконавче провадження, якщо не закінчився строк пред’явлення такого документа до виконання, він відповідає вимогам, передбаченим цим Законом, і пред’явлений до виконання до відповідного органу державної виконавчої служби.

Державний виконавець протягом трьох робочих днів з дня надходження до нього виконавчого документа вносить постанову про відкриття виконавчого провадження.

У постанові державний виконавець вказує про необхідність боржнику самостійно виконати рішення у строк до семи днів з моменту винесення постанови (у разі виконання рішення про примусове виселення боржника – у строк до п’ятнадцяти днів) та зазначає, що у разі ненадання боржником документального підтвердження виконання рішення буде розпочате примусове виконання цього рішення із стягненням з боржника виконавчого збору і витрат, пов’язаних з організацією та проведенням виконавчих дій, передбачених цим Законом. У разі виконання судового рішення про усунення перешкод у здійсненні права користування державним, комунальним майном чи майном громадських об’єднань у рамках виконавчого провадження, відкритого за заявою прокурора, строк для самостійного виконання рішення у постанові не зазначається, а примусове виконання судового рішення розпочинається невідкладно.

Тобто законодавцем встановлюється граничний термін для добровільного виконання боржником рішення суду по немайових спорах: до 7 днів (за загальним правилом), до 15 днів у випадку примусового виселення та виключення з даного правила, а саме ненадання строку для добровільного виконання, якщо рішення підлягає негайному виконанню. Разом з тим законодавцем не встановлений мінімальний строк який може бути наданий для добровільного виконання рішення. Тобто, виходячи з норми закону, держав-

ний виконавець може визначити строк для добровільного виконання рішення в один день.

Як приклад, можна навести Постанову Вінницького апеляційного адміністративного суду у справі № 2-а/2212/28/2012 [3]. Як вбачається з матеріалів справи, державним виконавцем 10.11.2011 року було відкрито виконавче провадження та надано строк для виконання даної постанови до 12.11.2011 року. При цьому, 12 листопада припадає на суботу, тобто для виконання фактично надано один день.

Колегія суддів зазначає, що виконання даної постанови у вищезазначені строки неможливе з огляду на наступне.

Наказом Головного управління Пенсійного фонду України в Хмельницькій області №36 від 27.02.2008 року передбачено, що Головне управління Пенсійного фонду України в Хмельницькій області забезпечує проведення пенсійних виплат.

Управління Пенсійного фонду України в Новоушицькому районі було зобов’язано нарахувати та виплатити підвищення до пенсії у розмірі 30% мінімальної пенсії за віком. На виконання постанови про відкриття виконавчого провадження Управління Пенсійного фонду України в Новоушицькому районі провело нарахування підвищення до пенсії, а пенсійну справу направило до Головного управління Пенсійного фонду України в Хмельницькій області для проведення вже нарахованих виплат.

Враховуючи те, що нарахування проводить Управління Пенсійного фонду України в Новоушицькому районі, а виплату Головне управління Пенсійного фонду України у Хмельницькій області, колегія суддів дійшла до висновку про неможливість виконати постанову в одноденний строк, встановлений державним виконавцем.

І хоча наведений приклад не відноситься до немайових спорів, він яскраво ілюструє, як особливості справи можуть вплинути на виконання рішення суду.

Отже, можна зробити висновок, що державний виконавець повинен враховувати фактичну можливість виконання винесеної їм постанови.

При наданні строку на добровільне виконання постанови державний виконавець, повинен врахувати:

- 1) обставини щодо складності виконання винесеної постанови;
- 2) припадання строку, наданого для добровільного виконання рішення на вихідні та святкові дні.

Враховуючи ці дві умови державний виконавець повинен надати реальний та розумний строк для добровільного виконання рішення суду боржником.

Після відкриття виконавчого провадження за виконавчим документом, що зобов'язує боржника вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, копії постанови про відкриття виконавчого провадження надсилаються не пізніше наступного робочого дня стягувачу та боржникові (ч.5 ст.25 Закон України "Про виконавче провадження").

Тому потребує детального дослідження саме порядок сповіщення суб'єктів виконавчого провадження про відкриття виконавчого провадження.

Закон України "Про виконавче провадження" в ст.31 розкриває питання надсилання документів виконавчого провадження. За загальним правилом копії постанов державного виконавця та інші документи виконавчого провадження, що державний виконавець зобов'язаний довести до відома сторін та інших учасників виконавчого провадження, надсилаються адресатам із супровідними листами простою кореспонденцією. Що стосується постанов про відкриття виконавчого провадження або відмову у відкритті виконавчого провадження та про повернення виконавчого документа стягувачу відповідно до статті 47 цього Закону, то вони надсилаються рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

Порядок надсилання рекомендаційних листів та іншої поштової кореспонденції встановлюється Правилами про надання послуг поштового зв'язку, затвержені постановою Кабінету Міністрів України від 5 березня 2009 р. № 270 [4]. Так у п.2 цих Правил зазначено, що реєстроване поштове відправлення – поштове відправлення,

яке приймається для пересилання з видачею розрахункового документа, пересилається з приписуванням до супровідних документів та вручається одержувачу під розписку.

Лист – це поштове відправлення з вкладенням письмового повідомлення або документа. Рекомендовані листи при відправленні надаються оператору поштового відділення, причому користувачу при прийнятті листа видається розрахунковий документ, що підтверджує прийняття листа (квитанцію). При відправленні рекомендованого листа з повідомленням про вручення лист доставляється та вручається одержувачу під підпис, а відправник отримує інформацію про те, коли і кому (одержувачу або його представнику) вручено відправлення.

Відповідно до п.99 Правил рекомендовані поштові відправлення адресовані фізичним особам, під час доставки за зазначеною адресою або під час вручення в об'єкті поштового зв'язку вручаються адресату, а у разі його відсутності – повнолітньому члену сім'ї за умови пред'явлення документа, що посвідчує особу, а також документа, що посвідчує родинні зв'язки з адресатом (свідоцтво про народження, свідоцтво про шлюб тощо), чи рішення органу опіки і піклування про призначення їх опікунами чи піклувальниками.

У разі відсутності адресата або повнолітніх членів його сім'ї до абонентської поштової скриньки адресата вкладається повідомлення про надходження зазначеного реєстрованого поштового відправлення, поштового переказу, рекомендованого повідомлення про вручення поштового відправлення, поштового переказу.

У разі неможливості вручення одержувачам поштові відправлення зберігаються об'єктом поштового зв'язку місця призначення протягом одного місяця з дня їх надходження та після закінчення цього строку повертаються об'єктом поштового зв'язку відправнику.

У цьому аспекті слушною є ухвала Апеляційного суду м. Києва від 09.07.2013 року у справі № 757/553/13-ц [5]. Апелянт посилався на те, що державний викона-

вєць, порушуючи Закон України «Про виконавче провадження», не повідомив боржника про відкриття виконавчого провадження, але судом було встановлено, що державним виконавцем було винесено постанову про відкриття виконавчого провадження та копія постанови була направлена сторонам. Постанова про відкриття виконавчого провадження була надіслана боржнику на адресу, зазначену у виконавчому листі, проте конверт із постановою повернувся на адресу ВДВС із відміткою поштового зв'язку «за закінченням терміну зберігання». Тому суд приходить до висновку, що неявка боржника до відділення зв'язку із метою одержання постанови про відкриття виконавчого провадження не свідчить про невиконання державним виконавцем обов'язку щодо направлення постанови боржнику.

Отже, оскільки втратила чинність Інструкція про проведення виконавчих дій від 15.12.1999р. [6], у зв'язку із затвердженням Інструкції з організації примусового виконання рішень [7], вбачається, що державний виконавець вже не зобов'язаний пересвідчуватись в отриманні боржником копій постанови про відкриття виконавчого провадження.

Згідно з Законом України «Про виконавче провадження», зокрема ст.31, боржник вважається повідомленим про відкриття виконавчого провадження, якщо йому надіслано постанову про відкриття виконавчого провадження за адресою, зазначеною у виконавчому документі. А підтвердженням надіслання постанови про відкриття виконавчого провадження буде саме повідомлення про вручення.

Необхідно зауважити, що на практиці постанови про відкриття виконавчого провадження або відмову у відкритті виконавчого провадження направляються доволі часто з порушенням норм законодавства.

Яскравим прикладом буде постанова Вінницького апеляційного адміністративного суду від 12.06.2013 року у справі - № 822/2025/13-а [8]. Так, судом встановлено що постанову про відкриття виконавчого провадження направлено ОСОБІ_1

із супровідним листом кур'єрською доставкою через Хмельницьке відділення ТОВ «Укркур'єр», що підтверджується повідомленням про вручення відправлення із зазначенням причини повернення – відмова адресата від його отримання.

Суд апеляційної інстанції зазначає, що оскільки законодавством про виконавче провадження не встановлено обов'язку направляти документацію виключно через відділення «Укрпошти», то направлення постанови про відкриття виконавчого провадження з повідомленням про вручення через кур'єрську доставку, а також оформлення кур'єрською службою відмови адресата від отримання документів виконавчого провадження прирівнюється до направлення її рекомендованим листом з повідомленням через поштове відділення, а отже, вчиненою у відповідності до положень ч.1 ст. 31 Закону України «Про виконавче провадження».

Отже, враховуючи вищезазначене, на думку суду, головним при відправленні постанови про відкриття виконавчого провадження є не спосіб надіслання постанови, а мета, тобто надання боржнику процесуальної можливості добровільно виконати рішення суду. Разом з тим боржник має право на написання заяви про відкладення виконавчих дій у зв'язку із неналежним повідомленням його про відкриття виконавчого провадження.

У цьому контексті також показовою є ухвала Тячівського районного суду Закарпатської області від 14.03.2013 року у справі № 307/128/13- ц [9]. Скаржник звернувся до суду зі скаргою на постанови про відкриття виконавчого провадження виконання виконавчих листів, посилаючись на те, що він не згідний з рішенням суду, на підставі якого видано вказані виконавчі листи та всупереч вимогам ст.31 ЗУ «Про виконавче провадження» постанови про відкриття виконавчого провадження отримано через просту кореспонденцією, а не через рекомендований лист з повідомленням про вручення.

У судовому засіданні встановлено, що на виконанні знаходилися виконавчі листи про скасування дисциплінарних

стягнень, поновлення на роботі та стягнення моральної шкоди. На підставі вказаних виконавчих листів головним державним виконавцем винесено постанови про відкриття виконавчого провадження від 20.12.2012 року. Вказані постанови про відкриття виконавчого провадження отримані скажником 25.12.2012 року через просту кореспонденцію, і цей факт підтверджено реєстраційно-контрольною карткою, відміткою на конверті та на нього вказує скажник.

Суд зазначив, що не отриманням копії постанов про відкриття виконавчого провадження було б порушено права скажника, а тому приходить до висновку, що дії державного виконавця є правомірні. Та, на думку суду, мають бути застосовані ст.33 Закону України “Про виконавче провадження” та ст. 373 ЦПК України, які передбачають відстрочку і розстрочку виконання, зміну чи встановлення способу і порядок виконання.

Суд вважає, що обставини, на які посилається скажник, не є обставиною, що затруднюють виконання рішення суду.

Разом з тим у випадку неповідомлення та ненадіслання постанови про відкриття виконавчого провадження порушується його право добровільного погашення заборгованості та позбавлено останнього можливості надати свої заперечення, клопотання, оскаржити постанову про відкриття виконавчого провадження.

Таким чином, законодавець передбачив такий порядок повідомлення боржника про відкриття виконавчого провадження для того щоб:

- 1) боржник напевно був обізнаний щодо існування виконавчого провадження;
- 2) боржник мав реальну можливість скористатися своїм правом на добровільне виконання рішення суду без застосування для нього штрафних санкцій за невиконання;
- 3) виконавча служба мала докази повідомлення сторін виконавчого провадження про існування виконавчого провадження.

Тепер варто розглянути той момент, коли державний виконавець саме починає перевіряти виконання рішення.

Державний виконавець перевіряє виконання рішення не пізніше ніж на наступний день після закінчення строку, встановленого частиною другою статті 25 цього Закону для самостійного виконання рішення, а саме строк до семи днів з моменту винесення постанови, а у разі виконання рішення про примусове виселення боржника – у строк до п'ятнадцяти днів. Якщо рішення підлягає негайному виконанню, його виконання перевіряється не пізніше наступного робочого дня після відкриття виконавчого провадження.

За змістом ч.1 ст.27 Закону України «Про виконавче провадження» в разі ненадання боржником у строки, встановлені ч.2 ст.25 цього закону для самостійного виконання рішення, документального підтвердження повного виконання рішення державний виконавець на наступний день після закінчення відповідних строків розпочинає примусове виконання рішення.

Оскільки особливістю виконання рішень суду у немайнових спорах є те, що виконати дії або утриматися від їх вчинення повинен особисто боржник у багатьох випадках єдиним доказом виконання рішення суду, предметом якого є немайнові вимоги, може бути підтвердження боржником та/або стягувачем виконання рішення суду.

У свою чергу, невиконання вимог постанови про відкриття виконавчого провадження тягне певні юридичні наслідки, визначені Законом України “Про виконавче провадження” (ст.ст. 28, 32 Закону тощо).

Таким чином, державний виконавець має право починати заходи примусового стягнення, виключно після спливу терміну добровільного виконання, виключно за умови повідомлення боржника про надання йому такого терміну та виключно за умови надіслання йому копії постанови про відкриття виконавчого провадження у встановленому законом порядку.

Враховуючи вищезазначене, суб'єктам виконавчого провадження слід контролювати дотримання державним виконавцем строків та порядку здійснення дій у виконавчому провадженні. Оскільки порушен-

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлюються теоретичні та практичні аспекти дотримання державним виконавцем строків під час виконання рішень судів у немайнових спорах. Розкривається порядок сповіщення суб'єктів виконавчого провадження. Аналізуються питання щодо надання реального та розумного строку для добровільного виконання рішення суду.

SUMMARY

The article covers theoretical and practical aspects of meeting the state executives the prescribed deadline in execution of judgments in the non-property cases. Procedure of notice the parties to an executive process are revealed. The questions about giving reasonable term to enforce a court order are analyzed.

ня державним виконавцем строків фактично може позбавити боржника права виконати рішення в строк встановлений для добровільного виконання рішення.

Література:

1. Теліпко В.Е. Науково-практичний коментар Законів України “Про виконавче провадження”, “Про державну виконавчу службу”, “Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини”. Станом на 01.02.2011 р.- К.: Центр учбової літератури, 2011.- 616 с.
2. Закон України “Про виконавче провадження” від 21.04.1999 // Відомості Верховної Ради України. – 1999.- № 24. – Ст.207.
3. Постанова Вінницького апеляційного адміністративного суду від 24.04.2012 року у справі № 2-а/2212/28/2012 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/>
4. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил про

надання послуг поштового зв'язку” від 5 березня 2009 р. № 270 // Урядовий кур'єр від. – 2009 – № 63.

5. Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 09.07.2013 року у справі № 757/553/13-ц // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/>

6. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції про проведення виконавчих дій» від 15.12.1999 № 865/4158 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 51. – Ст. 102.

7. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень» від 02.04.2012 № 489/20802 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 27. – Ст.23.

8. Постанова Вінницького апеляційного адміністративного суду від 12.06.2013 року у справі № 822/2025/13-а // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/>

9. Ухвала Тячівського районного суду Закарпатської області від 14.03.2013 року у справі № 307/128/13- ц // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/>